JAKOV GOTOVAC:

»MILA GOJSALIĆA«

HISTORIJSKA MUZIČKA DRAMA

SPJEVAO:

DANKO ANGJELINOVIĆ

KAZALIŠNE *vijesti*

ZAGREB • GODIŠTE 1951–52

BROJ 9

CIJENA OVOM BROJU

Din 30.–

TEKUĆI RAČUN:
KAZALIŠNE VIJESTI 401-9033210, ZAGREB

»MILA GOJSALIĆA«

HISTORIJSKA MUZIČKA DRAMA

SPJEVAO:

DANKO ANGJELINOVIĆ

UGLAZBIO:

JAKOV GOTOVAC

GUSLAR u prologu	(recitator),
MILA GOJSALIĆA	(mezzo-soprano),
IVAN GOJSALIĆ, izabrani poljički knez, njezin otac	(basso cantante),
PETAR KULIŠIĆ, poljički vojvoda, Milin zaručnik	(tenore dramatico),
JURE KULIŠIĆ, Petrov brat, barjaktar poljičke vojske	(baritono),
KOLUMBAT, knežev sluga	(basso dramatico),
POLJIČKI GLASNIK	(tenore),
MEHMED TOPAN-PAŠA	(baritono dramatico),
SEJID-BEG, zapovjednik lijevog krila turske vojske	(baritono),
IZURAN ALIJA-BEJ, zapovjednik desnog krila turske vojske, Arapin	(tenore),
BIMBAŠA	(basso profondo),
MUJEZIN	(tenore),
TURSKI VOJNIK na straži	(tenore),
TURSKI ULAK	(baritono),
I. i II. POLJIČKA DJEVOJKA	(soprano e alto),
I., II., III. i IV. TURSKI VOJNIK	(tenori e bassi),
MUJO, pašin sluga	(nijema uloga).

MOMCI, DJEVOJKE, NAROD, VOJVODINA PRATNJA, TURSKA VOJSKA, JANJIČARI

Događa se pred kneževom kućom u selu Gradac, u slobodnoj Kneziji Poljičkoj, dana 27. marta 1649. god.

KAZALIŠNE vijesti

HRVATSKOG NARODNOG KAZALIŠTA

PROLOG

(U polumraku se pojavi starac GUSLAR, s guslama u ruci, obasjan svijetlom u tami, kao usudno biće — svjedok vjekova.)

GUSLAR (recitira):
Tvojom zemljom i tvojom pučinom
Jug se s burom kroz vjekove bori
I žita ti — zrnom proklasala —
Već u klici korovom pogane...
Šarulje se pod kamenom legu.
A orlovi vedrinom krstare;
Svud su naša groblja rasijana,
Sloboda je žrtva kroz vjekove!...
Polja tvoja sva su svetilišta,
Tvoje gore crkve i oltari,
Tvoj su temelj zgašena ognjišta,
Mrtva djeca tvoji neimari...
Koga rodiš — žrtvom ga zadojiš,
Koga gojiš — smrću ga pečatiš,
Kroz slamanje doba i svjetova
Sva su tvoja djeca mučenici!
Al' nad tobom kad se nebo slama,
Kad se zemlja ispod tebe smrvi,
Ti tad ljepša rađaš sebe sama
I uskrsneš iz vlastite krvi...
Majko strašna, gnijezdo zatočnika,
Zemljo divna, majko mučenika!

(Guslar nestaje)

Konac prologa

ZBIVANJE

(Scena je u punom popodnevnom sunčanom sjaju.)

(Predvorje pred kućom poljičkog kneza Ivana Gojsalića. Kuća je s desne strane i vidi se samo jedan njezin dio. Kuća je od kamena, pokrivena pločama, na jedan kat. Na uglu, prema pozadini, uzdiže se mala četverouglasta kula, na kojoj se pali oganj, da u slučaju kakve pogibelji javi opasnost od sela do sela. Oko kuće višnje u cvatu. U prizemlju je podrum (konoba), a na kat vode kamene stube, prigrađene uz pročelje, s malom terasom pred ulazom u kat. Pod tom su terasom vrata u podrum. Na kamenoj su ogradi terase lonci s cvijećem. S lijeve strane predvorja stari bor. Iza predvorja vodi put mimo kuće. Iza puta mala uzvisina s procvalim višnjama, a onda se naglo uzdižu padine kamenite i sure Mosor-planine.)

(Pred kućom se sakupio narod i sve se više skuplja: u glavnom MOMCI i DJEVOJKE. Gledaju lijevo.)

DJEVOJKE: Idu prosci na isprose.
I jabuku zlatnu nose!
MOMCI: Da isprose djevu milu,
Kao gorsku vilu!
DJEVOJKE: Procvale su višnjičice...
MOMCI: Procvjetale djevojčice...
DJEVOJKE: Procvali su momci mladi...
MOMCI: Rujni grozdni vinogradi!
SVI: Djevojke i momci mladi!
DJEVOJKE: Idu prosci na isprose;
U djevojke ruse kose!
MOMCI: Da isprose bijelu vilu,
SVI: Gojsalića Milu!
NAROD: Raduj joj se, majko stara,
Obasjat će bijele dvore
Zlatnim suncem iz njedara,
Suncem prije zore.

(Dolaze PETAR KULIŠIĆ, njegov brat JURE KULIŠIĆ i VOJVODINA PRATNJA, mladi vojnici, svi svečano odjeveni, pod oružjem i okićeni ruzmarinom.)

PETAR: Zdravo da si, narode!
Zdravo da ste, sokolovi!
NAROD: Sretno stigli, orlovi,
Naše dične vojvode!
JURE: Da ste zdravo, djevojčice...
VOJVODINA PRATNJA: Slatke jagodice!
DJEVOJKE: (okupljuju ih, hvataju se za ruke, priječe im put i tobož im ne daju, da priđu k dvorima.)
Ej vojvode, što bi dali,
Da bismo vas propuštali?
Lako vam je bilo doći,
Kroz djevojke teško proći!
JURE: (sa smijehom) **Svakoj momi po jabuku**
U desnicu ruku,
Svakom momku po draganu,
Rascvjetalu granu,
Koju sam izbere!
DJEVOJKE I MOMCI: Ej, djevere, djevere,
Dobro si se otkupio!
Dobro si nas nadmudrio (otvaraju im put)
Prolazi! — Prolazi!
Svuda sreću nalazi!
NAROD: (svi okrenuti prama kući)
Domaćine, gospodine,
Otvori nam vrata zlata,
Pred vrata ti sunce palo,
Sve ti dvore obasjalo,
Pak te pita, što si skrio
I u dvore zatvorio
Bijela dana zaručnicu,
Zvijezdu danicu!...

(Izlaze pred vrata na terasu knez IVAN GOJSALIĆ, a iza njega MILA s DVIJE DJEVOJKE, svoje drugarice. Svi ostaju go-

re. Knez se pravi nevješt, kako je red u takvim prilikama.)

KNEZ: U dobri čas, prijatelji mili!
Kojom srećom i kojom radošću
Na moje ste prage pristupili,
Okruženi kitom i mladošću?
Prijatelji i s mezeva druzi,
Mi smo braća u sreći i tuzi,
Nas vezuju rane i megdani,
I da ste mi bratski dočekani!
Kakovi vas krupni posli vode,
Da dođoste k meni u pohode?
Je li tuga — evo vama druga!
Sreća je li — dobro mi prispjeli!
VOJVODINA PRATNJA: Radost, sreća,
Ne nesreća, kneže,
K tebi vode
Vojevode!
PETAR: Svijetli kneže, gospodine,
Naša glavo, domaćine,
U dosta smo borba bili,
Odoljeli tuđoj sili.
Rane dali i primali,
Na mezevu ustrajali.
Desnu ruku poznaš moju
i na ralu i u boju.
Ali danas u njoj nije
Oštre sablje, ljute zmije.
Danas evo ruzmarina,
Da me primiš za svog sina,
Da mi dadeš biser-granu,
U tvom domu rascvjetanu.
Nju jedinu duša žudi,
Za njom samo srce bije,
Za njom čeznu grudi...
Danas svoje srce nosim,
I za srce — srce prosim!...
KNEZ: Znam te tko si, znam te što si!
Uvijek si mi mio bio,
Da l' si vojsku predvodio,
Da li žeo ili brao,
Pred svima si odmicao.
Dobro došo mome dvoru,
Da u bratskom, muškom zboru
Primim tvoga srca želje,
Sve u zdravlje i veselje!

(Knez silazi niz stepenice, rukuje se i ljubi s Petrom i Jurom.)

MILA: (svojim drugaricama)
Jarko zasja mi sunašce,
Njega dugo sam željela.
Dat ću ljubljenom srdašce,
Jer sam ga tajno voljela...
NAROD: Dajte dragu za dragoga,
Dajte milu za miloga,
Za sokola golubicu,
Za mladića djevojčicu.
Meko gnijezdo nek saviju,
Srce srcu nek priviju,
U veselju i mladosti,
U ljubavi i radosti!

(Knez pokazuje Petru i Juri, da uđu u kuću. Penju se uz stepenice i ulaze u kuću: Mila i njezine dvije drugarice, te Petar, Jure i stari knez.)

VOJVODINA PRATNJA: (pohrle k djevojkama) **Ej, djevojke, jele vite,**
Ružouste, uzorite,
Sve vas djever darovao,
Sve vas nama dao!
Da li vam je žao?
DJEVOJKE: (se razbježe)
A što će nam momci taki,
Vjetrogonje, naopaki!
Mi ne ćemo ni jednoga
Takva momka zloga!
Svaka ima svoga!
VOJVODINA PRATNJA:
Aoj, braćo, hude sreće,
Djevojke nas ne će!
I. DJEVOJKA: (smije se)
Ja bih rado... ipak toga!

(uhvati jednoga momka iz vojvodine pratnje za ruku.)

II. DJEVOJKA: (srdito)
Koga hoćeš, al' ne moga!

(poleti k njemu i uhvati ga za drugu ruku te ga obje natežu.)

NAROD: Poturči se, Ivane,
Uzmi obje dragane!
Dva ćeš vraga imati,
Dva ćeš tanca igrati!
Dok ti jedna usne ljubi,
Drugoj trnu zubi!
Eto sreće...
Dok ti jedna lice gladi,
Druga oči vadi!
...pune vreće!
Pune vreće eto sreće,
Kud ćeš sreće veće!

(Djevojke i momci se ispremiješaju, među sobom se šale i zabavljaju.)

Svaka svoga zarobila,
Oko prsta obavila.
Slatke mome uradile,
Što ne mogle turske sile!
Ništa slađe, ništa rađe
Od djevojke mile!

(KNEZ i JURE izlaze na vrata terase. Knez opali kuburu u zrak. Svi se obrnu k njemu.)

KNEZ: Djevojka je naša isprošena,
Isprošena, burmom zaručena!
JURE: Bit će skoro mlada odvedena,
Ruzmarina granom zakićena!
NAROD: Čestito! — Čestito!
Nevjesticu pokažite,
Mladoženju izvedite!
Za njih kolo da igramo,
Da im čestitamo!

(Izlaze iz dvora MILA I PETAR, držeći se za ruke.)

NAROD: Čestito! — Čestito! — Čestito!
PETAR: Hvala vama, vitezovi,
Mili druzi, sokolovi!
MILA: Hvala vama, djevojčice,
Druge moje miljenice!
KNEZ: Kada dođe dan radosti,
Svi ste naši mili gosti

Hrabri momci, mome zlate,
Dođite nam svi u svate!
MILA, PETAR, JURE: Bit će naša dika,
Čast naša velika!
NAROD: U kolo! — U kolo!
Veselo! — Veselo!

(Hvataju se u kolo, igraju i pjevaju. — BALET.)

Na moru je galija,
Na galiji delija,
I on vodi svome domu
Plavooku momu.
Pučina se pjenila,
Biserom se iskrila,
Sa levanta vjetri pire,
A jedra se šire.
Momak momi besjedio
I k sebi je prigrlio:
»Oči su ti ko pučina,
Bijele ruke mjesečina,
U njedrima zora sniva
I mene doziva!«
Djevojka je šaputala,
Na grudim mu zadrhtala,
»Soko ti je u prsima.
Jarko sunce u očima.
Ljubi, ljubi oči moje,
Za uvijek su tvoje!«
Galija je jedrila,
Draga dragog ljubila.
Djevojačka njedra mire,
A jedra se šire.
Otoci se nizali,
Galebovi klicali.
Mlad delija svome domu
Vodi bijelu momu,
Pak joj ljubi usne vrele,
Višnjičice zrele!
Kolo, kolo uokolo,
Zaigrajmo okolo!
Kolo, kolo naokolo...
Zapjevajmo veselo!

(Dok je razigrano kolo na vrhuncu, iznenada se začuje topot konja, te doziv i vika KOLUMBATA iza scene.)

KOLUMBAT: (viče iz daljine) **U zbjegove!**
U bregove!
U planine!
U pećine!

(Kolo zastaje, raspe se, svi se užurbaju i gledaju lijevo.)

NAROD: Što se zbilo?
Što se dogodilo?
Glas uzbune! — Eto, ljudi, rata!
KOLUMBAT: (Uleti na konju, ranjen, skoči s konja i ruši se na zemlju.)
NAROD: Gle, ranjena sluge Kolumbata!...
(Nekoliko momaka polete, da prihvate ranjenoga Kolumbata i dovode ga knezu.)
KOLUMBAT: Oče kneže, prosti što ti nosim
Teške glase i poruke gore!
KNEZ: Zbori mirno, sine, ja te prosim.
NAROD: (uznemireno žagori)
Što je, što je? — Govori, govori!

PETAR: Poslušajmo, nek Kolumbat zbori!

(Svi se stišaju.)

KOLUMBAT: Stražio sam stražu na granici,
Kad u zoru gore potamniše,
Sa svih strana bijesno udariše
Turci nevjernici!...
NAROD: Avaj Turci! — Turci prokletnici!
KOLUMBAT: Kad pritisnu sila i ordija,
Pokušah se izvući ko zmija,
Al' uzalud — već me opkoliše!
Tri sam baše puškom oborio,
Četvrtom sam glavu odrubio,
Ali peti mene obranio.
Ranjena me tada uhvatiše
Svezaše mi naopako ruke
I vode me kroz turske buljuke.
Silna vojska polje pritisnula,
Ne bi pod njom trava pokisnula:
Konj do konja, junak do junaka,
A pješaka kano i oblaka.
Pred pašu me izvedoše ljuta,
Pak mi vele, da mu ljubim skuta.
Stiskoh zube, gordo digoh čelo,
Mrijet se mora, — pak umrimo smjelo!
KNEZ: Dobro, sine, a koji je paša?
KOLUMBAT:
Mehmed Topan-paša, guja naša!
NAROD: Mehmed Topan paša!...
PETAR: Silnik kleti
Poljičanim hoće da se sveti,
Što smo njemu posjekli ajane.
Ispod Klisa odnijeli megdane...
JURE: A najviše Petru vojevodi,
Što nam vojsku hrabreni i vodi,
Što pod Klisom samo jednog dana
Tri junačka odnese megdana!
NAROD: Topan-paša kleti!
KNEZ: Kazuj, sine, što nam paša prijeti!
KOLUMBAT: Paša mi je mrko govorio:
»Jesi l' moju vojsku promotrio,
I svu vašu nemoć uvidio?
Ti si moje baše pogubio,
Četiri mi mača salomio,
Al' alal ti, kad si bolji bio!
A sad idi knezu poljičkome,
Izabranom gospodaru svome,
I reci mu: — Silni Topan-paša
Poručuje:
Navalit će silna vojska naša!
NAROD: Izgibosmo!
KOLUMBAT: Opustjet će cijela zemlja vaša!
NAROD: Propadosmo!
KOLUMBAT: Muško, žensko, i staro i mlado
Izginut će od desnice ove!
NAROD: Teško nama!
KOLUMBAT: Iščupat ću voćke, vinograde,
Poharati polja i ograde,
Popalit ću sela i domove,
Ako knez mi ne da Mile kćeri svoje
Za ljubovcu u hareme moje!«...
MILA: (pohrli Petru)
Avaj braćo! ne dajte me!
NAROD: Silnik kleti hoće da nas smrvi!
Zar da damo krv od naše krvi?
PETAR, JURE: Nikad! — Nikad! —
NAROD: Nikad! — Makar listom izginuli!

KOLUMBAT:
Strašan paša, još strašnije snuje.
Tebi, Milo, paša poručuje,
Da ga čekaš pred bijelim dvorima,
Jer on s tobom razgovora ima.
Veli:
»Ako mene ne dočeka Mila,
Ne će znat se gdje su nekad bila
Ta Poljica!...«
PETAR: Dočekati ne će!
JURE I VOJVODINA PRATNJA:
Dok nas teče, dočekati ne će!
MILA: Avaj meni, hude li sam sreće!
KOLUMBAT (tužno):
Zakleo se Mekom i Medinom,
Časnom Čabom, Alahom i dinom;
Vjeru daje nevjerna Turkuša
Ako sve se i prigne i sluša:
Da će štedjet i ljudi i sela.
Tebi veli: Ako pođeš s njime,
Pašinica, kaduna ti ime.
Ne pođeš li, tad slobodno idi
U planinu kuda ti se svidi.
Al' uzalud gorom ćeš se kriti,
Jer robinja njegova ćeš biti.
Kad na sablji tebe zadobije
Sve će živo mačem da pobije.
Zgazi, sruši, smrvi i popali,
Prahom bit će, što smo domom zvali...
NAROD: Proklet bio, tko ga je rodio!
PETAR: Nek pohara, spali, bije,
Neka ruši naša sela,
Al' još nitko svlado nije
Naša gorda srca smjela.
U zemlju je našu ući lako,
Al' izaći — teško i nikako!
NAROD: U zemlju je našu ući lako,
Al' izaći — teško i nikako!
KNEZ: (obraća se narodu)
Sada, braćo, jad i muke znate.
Ti odluči puče i narode.
NAROD: Života nam nema bez slobode!
Nek dušmanin pali, bije,
Neka ruši naša sela,
Al' još nitko svlado nije
Ova naša srca smjela.
Časnije je za slobodu pasti,
Nego živjet ropski i bez časti!
Bolje u grob, nego rob!
MILA: (se cijelo vrijeme slama u sebi)
U čas sreće zla sudbina!
Strašna to bi bila žrtva!...
Al' je bolje da sam mrtva,
Nego cijela domovina...
NAROD: Dođe zeman treba umirati,
S kućnog praga otjerati vraga,
Za slobodu život žrtvovati,
Do posljednjih ustrajati snaga.
KNEZ: Iznesi barjak, brate Kolumbate!

(Kolumbat odlazi u kuću po barjak, a knez se obraća vojvodi Petru.)

A, vojvodo, sad je reda na te!

PETAR: Na vrh kule oganj zapalite,
Neka javi od sela do sela,
Da je turska najezda počela.
U sva zvona glasno udarite,
Oružani narod sakupite,
Svi u sure gore i planine,
Sve nejako sklon'te u pećine,
Gon'te blago gori u zbjegove,
A junaci u zbor na bregove!
NAROD: U zbor na bregove!
U zbjegove, u zbjegove!

(Međutim je Kolumbat iznio barjak, predao ga knezu, a knez ga predaje Juri.)

KNEZ: Primi, sine, junačko znamenje,
Nek se vije kroz suro kamenje,
Kud se munje s orlovima jate.
A vihori s ponorima brate.
JURE: (prihvaća barjak, ljubi ga i razvija.)
Evo kneže, riječi od junaka,
Glave dajem, ne dajem barjaka!

(Vidi se kako jedan Poljičanin na kneževoj kuli pali oganj. Vatra plane, a on se povlači.)

NAROD: U zbjegove!
PETAR, JURE: U planine!
KOLUMBAT: U bregove!
KNEZ: U pećine!
Svi junaci na padine,
Za slobodu sad se gine!

(Na kuli plamsa oganj visoko. Narod se razilazi žurno. Ulaci poletješe u sela. S narodom odlazi i Jure s barjakom i s vojvodinom ličnom pratnjom (lijevo). Ostaju Mila, Petar, Knez, Kolumbat i nekoliko starijih ljudi. Mila stoji na jednom mjestu kao okamenjena, stvarajući najtežu odluku.)

KNEZ: Ja odlazim skupit katunare,
Iz svih sela mudre ljude stare.
PETAR: Ja ću s vojskom posjesti padine,
Tvrde klance, staze i pećine,
A ti, Milo, skupi jaranice,
Mlade snaše, babe ranarnice:
Pripremajte hranu za vojnike
I njegujte braću ranjenike.
Ja ću tvrdo na mezevu stati,
Zbogom, Milo, nek te sreća prati!
KNEZ I STARIJI LJUDI:
Hajd' vojvodo, hajde Milo,
Što radili sretno bilo!
MILA: (naglo pristupi k ocu i Petru, te riješeno i odlučno, ali tužno)
Stan'te časkom!... Čujte, braćo!...
Oče... Petre... oprostite!
Vi sve ste mudro odlučili
Za narod naš i dragu zemlju našu...
Al' ja ostajem! — I dočekat ću pašu!
SVI: (iznenađeni i zapanjeni)
Što govoriš, Milo?
PETAR: Ne, nikad! — Nikad, ni do vijeka!
KOLUMBAT:
Znaš li, Milo, što te ovdje čeka?
KNEZ: Ne luduj, kćeri, što ti na um pada!
STARIJI LJUDI:
Zar nije dosta nevolje i jada?
MILA: (odlučno) Ja ostajem!...
PETAR: O, Milo, moja milena,
O željo moja plamena!
Zar ćeš srušit divne nade
Sreće naše mlade?...

MILA: Čuj me, oče, dobri, blagi,
Čuj, zaručniče dragi!...
Vi ste mi, oče, život dali,
I dobrom ste me kćerkom zvali,
A ti si, dragi, mog života
Sva nada, sreća i ljepota.
Ti bješe želja mojih noći,
Jedina sanja mojih dana,
Svud pratile me tvoje oči
I draga usta nasmijana.
Na oštroj ćordi ispred sviju,
Ne štedeć sebe, svoje krvi,
Pred svima što se za dom biju,
Bio si uvijek vitez prvi.
Ti bješe junak mojih snova,
Jedina želja mojih nada,
Samo je tvoja duša ova,
Sva tvoja — moja sreća mlada!
Al' danas kada zemlja strada
I propast rodu kada prijeti
Što ostaje u moru jadâ,
Do li pobjedit — ili mrijeti!...

PETAR: O, Milo, moja!
Zar uzalud nije žrtva tvoja?

KNEZ, KOLUMBAT, STARIJI LJUDI:
Ženska glavo, borba je na nama,
Kćeri, dijete,
Slaba žena, što ti možeš sama?

MILA: Jest, ja ostajem!
Sama se dižem proti sili,
Da budem što ste i vi bili,
I, znajte, ja ću rađe mrijeti,
Al' zgazit ne ću zakon sveti.
Ako treba, svoj ja život dajem...
I ostajem!

KNEZ: Ta mi smo, kćeri, glave muške,
Za nas se kuju mači, puške!
Rabote man' se naopake,
Tvoje je rodu dat junake...

PETAR: O, draga, mila — ti jedina,
Veza nas ljubav i sudbina.
Sunašce sreće, sanja, snova,
I ne da tebe ruka ova!
Radije svoju glavu dajem...

MILA: Ja to, dragi, dobro znajem,
Al' ostajem!

KNEZ: Ao, kćeri, što naumi!
Daj se, dijete, urazumi.
U silnika nema vjere,
U tirana nikad mjere!

PETAR: Milo, pođi...

KNEZ: Kćeri, dođi...

STARIJI LJUDI:
Sklon' se, dijete pred očajem...

MILA: (odlučno) Ja ostajem!

(Čuju se zvona; udaraju na uzbunu.)

KOLUMBAT:
Nema druge, ja ostadoh s njome,
Tako ranjen ne vrijedim nikome.
Na ovim je rukam odgojena,
Ko vlastito čedo zavoljena.
Neka bude, što se mora zbiti,
Što njoj bude i meni će biti.
Star sam, ranjen, za me štete nije,
Pa ako me Turčin i ubije...

POLJIČKI GLASNIK: (dolazi s lijeva. Zvona neprekidno udaraju na uzbunu.)
Kneže stari, zovu katunari,
Katunari seoski knezovi.

(Petru)

Vojevodo, čekaju zbjegovi!
Svi junaci pod oružjem stoje
I čekaju zapovijedi tvoje.

KNEZ I PETAR: Evo odmah! (Glasnik se vraća lijevo.)

KNEZ: (Mili) Zar ipak ostaješ?

MILA: Ja ostajem, oče, i oprosti!

KNEZ: Vjerujem ti, kćeri, da ćeš znati
Čuvat obraz svoj i zemlje ove ...
Zbogom, dijete, mene dužnost zove,
Moj blagoslov nek te svuda prati!

STARIJI LJUDI:
Pričuvaj je, brate Kolumbate!
Zbogom Milo, zbogom dijete milo!...

(Knez zagrli Malu i poljubi. Mila se s ostalima oprašta nijemo, a oni odlaze lijevo. Kolumbat ode na kulu, gdje potiče oganj i motri u daljinu. Mila i Petar ostaju sami.)

PETAR: Ti ostaješ?

MILA: Ja ostajem, mili...

(Polete jedno drugome u zagrljaj.)

PETAR: Tek ti srećom procva zjena,
A već svenu cvjetak plavi.
Zbogom, draga, nesuđena,
Jedina moja ljubavi!

MILA: Kroza teške, ljute boje,
Gdje se sudbe mačem kroje,
Pratit će te srce moje,
Uvijek tvoje, samo tvoje.

PETAR: U cik zore mračna sjena
Bijeli danak tamom zavi,
Osta tuga nesmiljena,
Umjesto žarke ljubavi!

MILA: Al' što osta proti sili
Do ljubavi naše žrtva?
Al' znaj, dragi, vjeruj, mili,
Bit ću tvoja ili mrtva...

PETAR: Ne nikad, nikad, Milo, ne!...
Ne ruši slatke, divne sne...
Ja hoću život, ne ću smrt,
Ni plač nad tvojim grobom,
Dušmana ja ću ljutog strt
I živjet sretno s tobom.
Jer kad se opet blagi mir
Na drage prage vrati,
Čeka nas radost, čeka pir,
I svojom ću te zvati.
Znaj, moj si cijeli, ovaj svijet,
Čeznuće moje cijelo,
Al' ako itko mora mrijet,
Tad ja ću umrijet smjelo!

MILA: O, mili, dragi, voljeni,
Takvog te volim, ljubljeni!

GLASOVI IZ DALJINE: (čuju se trube i zvona.) Vojevodo! — Vojevodo!
Narod zove!
Turci idu!
Vojska čeka!

MILA I PETAR: Zbogom, moja radosti,
Zbogom, cvijete gizdavi,

Željo moje mladosti,
Sva žarka moja ljubavi!

(Petar je poljubi, pođe nekoliko koraka, ali se naglo trgnu i zaustavi. Polete jedno drugome u zagrljaj i grčevito se ljube.)
(Petar se otrgne iz njezina zagrljaja i pobjegne lijevo. Mila ostaje sama. Kolumbat izađe na doksat kuće.)

MILA: O, zbogom, moja mladosti,
Ti moga srca radosti...
Za mili rodni kraj,
Za dragi zavičaj,
Za rodne njive, tiha sela,
Morska žala, gorska vrela,
Za mili narod svoj
Ideš u smrt i boj,
I daješ svijesno sama sebe...
Al' ja ću biti vrijedna tebe!
KOLUMBAT: (tiho prilazi Mili)
Da li si, kćeri, dobro uradila?
MILA: Kako bi, djedo, dostojna bila
Male, al' hrabre zemlje ove.
Što slobodna se kroz vjekove zove?
KOLUMBAT:
Tko zna, kćeri, što se može zbiti!....
U silniku, kćeri, nikad vjere,
U tirana nikad nema mjere...
MILA: (zdvojno)
O, djedo, djedo, ne lomi me i ti!
Zar ne vidiš, da sam sva slomljena?
Zar je u mene srce od kamena?
Život je tamo, mladost, radost,
Ljubljeni, mili, željkovani,
A ovdje propast, tuga, žalost,
I usud teški i neznani —
I možda smrt... O, sve me zebe...
Bjež'mo, djedo, bilo kuda...
Spasimo sebe... spas'mo sebe!...
KOLUMBAT: U dušmana vjere nije,
Ti odluči i prosudi
Što je bolje, pametnije...
Onamo su, dijete, naši ljudi!
MILA: Ne! — Ne! — Ne! — Ta strepnja luda
Lomi me svu... Ja nemam snage!...
Al što će bit od zemlje naše
Pod bijesom strašnog turskog paše?
O, što će bit od zemlje drage?!

(Potpuno se ispravlja od trenutne klonulosti. Okreće se oko sebe, gleda u daljine ponosno uzdignute glave. Kolumbat se skutri zamišljen na stubama terase.)

MILA: O, zemljo naša, ljubljena i draga,
U teškoj borbi zavoljena žarko,
Ti do slobode nemaš drugog blaga,
A tvoj je ponos naše sunce jarko!
Pod svakim kamom ljut ti zmajić sniva,
U svakoj brazdi krvav mač se trza,
U svakom vrelu vrije voda živa,
Pred svakim pragom krilat konjic 'rza.
Vjerujem u te, sveta zemljo moja,
Dubokom vjerom bregove što mrvi,
Hranjena ti si poplavama znoja,
Gol kamen čuvan bujicama krvi!
Kad dušman tebe spali, zgazi, smrvi,
Ti tad se vineš ispod grobnog kama
I opet jača, snagom svoje krvi,
Ti ljepša, bolja rađaš sebe sama!
O, naša majko, majko srca mog!
O, rodna grudo, majko puka svog!
O zemljo naša ljubljena i draga,
U svakom kamu iskra ti se krije,
Ti do slobode nemaš drugog blaga,
Od tebe draže mile majke nije!
O, zemljo naša, mučenice sveta!
O, gorda hridi, raskrsnice svijeta!
O, zemljo moja, nek te čuva bog!...

(Mila odlazi u kuću, a Kolumbat za njom, te zatvori za sobom vrata. Sunce lagano zapada. Scena je prazna. Vatra na kuli gasne.) Spušta se posebna prozirna zavjesa (veo), koja zaklanja scenu.

I. INTERMEZZO

(Čuje se neko vrijeme zvonjava zvona. U planinama odjekuju daleki poklici i dozivanje ratnika, te bat stoke i orljava naroda, što se sklanja u gudure.)

(Muzika prikazuje jad i patnju zemlje.) Diže se posebna prozirna zavjesa (veo), koja je zaklanjala scenu. (Iz daljine se čuju glasovi bubnjeva i zurla, pjesma turskih vojnika, te bat i kas turske vojske, što se približava sve bliže i bliže. S lijeva ulazi najprije predstraža turskih vojnika, a za njom BIMBAŠA s četom; među njima I., II., III. i IV. TURSKI VOJNIK.)

TURSKI VOJNICI: (iz daljine)
Topan-paša konja jaše,
Nad glavom mu barjak vije,
O bedri mu sablja bije,
A za pasom kuburlije.
BIMBAŠA: Eto, tu smo! — Ti, Alile, skoči,
I ti, Meho, na prve predstraže.
Dobro, sinci, otvorite oči.
A vi ovdje, pred Miline dvore,
Razapnite pašine čadore.

(Vojnici donose i razapinju pašin čador nedaleko staroga bora.)

TURSKI VOJNICI: Kuda pašin at prokaše
Pod kopitim trava gnjije,
Nit' se žanje, nit' se sije,
Nego samo krv se lije.
I. TURSKI VOJNIK:
Bil' ti, Meho, nešto draže bilo,
Da te čeka tvoje Ajče milo?
II. TURSKI VOJNIK:
Pazi, Ale, drž' dimlije rukom...
III. TURSKI VOJNIK: Pripaz tikvu!
IV. TURSKI VOJNIK: Veži je sarukom!
SVA ČETVORICA:
Za krmke će kaur trebat ljeve!

(Vojnici se smiju. Alil i Meho odlazeći odmahuju rukama i smiju se.)

BIMBAŠA:
Crkli! — Pukli! — Tri vam nane vaše!

Zgrabim li vas stuć ću vam bundeve!
Prestanice, eto silnog paše!...

TURSKI VOJNICI: Oko silna Topan-paše
Glave lete, dušman kleca,
Sela gore, roblje jeca,
Plaču majke, cvile djeca.

(Dojaši TOPAN-PAŠA sa svojom užom svitom također na konjima. Uza nj su IZURAN ALIJA i SEJID-BEG. Vojnici zamuknu i pozdravljaju starješine. Pašin čador je već podignut. Oko paše begovi i pješaci. Vojnici prolaze cestom desno. Neki popinju nekoliko manjih čadora na uzvisini preko puta.)

TOPAN-PAŠA (s konja):

Jesu l' ovo Gojsalića dvori?
Hej, bimbaša!

BIMBAŠA: (metaniše) **Jesu, svijetli paša!**

TOPAN-PAŠA: (gordo)
Kud se moji zabijele čadori,
Ja sam viko, da ne čeka nitko.
Danas ćemo vidjeti i znati,
Da li će nas itko dočekati
Pored riječi, pored vjere moje...

BIMBAŠA: Čekam, pašo, zapovjedi tvoje.

TOPAN-PAŠA: Do čadora smjestite džebanu,
A podalje za askera hranu,
Te okolo logor i sejsanu,
Svud u redu straže postavite,
Ispod gore vojsku ušančite,
Da ne udru iz potaje vuci,
Te poljičke rđe i hajduci.

(Paša i ostali sjašu, a momci im odvode konje. Međutim vojnici dovode konje s džebanom i istovaruju je odmah ispod starog bora: nekoliko vreća i buradi s prahom)

IZURAN ALIJA: (posprdno):
Poljičani, sinje kukavice,
Alaj svoje osvjetlaše lice.
Zorom ćemo već im doći haka,
Pognati ih iz tih krtičnjaka.

SEJID-BEG: (gospodstveno i smireno)
E, lako je udrit na nejaka,
Al' poteško junak na junaka.
I junaku odmora trebuje,
Ako hoće muški da vojuje.

TOPAN-PAŠA: Pristupite, da se okrijepimo,
I o svemu ljudski prozborimo.

(Pod čador i pred čador su razmjestili dušeke, te desno od šatora pale vatru za pripravljanje kave. Topan-paša, Izuran Alija i Sejid-Beg upute se prema čadoru.)

MUJEZIN: (iza scene znauči ićindiju. Svi se okreću k istoku te u mirnom vojničkom stavu, s rukama na prsima, slušaju poziv na molitvu.)

Allahu ekber!
Ešhedu enne la illahe ill-allah!
Ešedu enne Muhameden resul ullah!
Hajah lesellah!
Hajah lefellah!
La illahe ill-elah!
Allahu ekber!

(Kad svrši ićindiju Topan-paša, Sejid-beg i Izuran Alija sjedaju pred čador.)

TOPAN-PAŠA: Dede, Mujo, iznesi rakije
I podvori dobre meraklije.
Dajte vojsci mesa ovnujskoga
I beškota, hljeba latinskoga.
Nek se znade u koga imade!

(Sluge skaču, da izvrše njegove zapovijedi. Mujo ih dvori rakijom, podnosi kave i puni nargile.)

SEJID-BEG: (uljudno, ali ponosno kao sebi ravnu) **U zdravlje ti, ova kaplja, paša!**

IZURAN ALIJA: (ponizno)
U zdravlje ti, mila majko naša!
Da s' kurtališ kaurčadi,
Što nam vjeri o zlu radi!

SEJID-BEG: Da s' kurtališ pripuzica,
Gorkih s leđa, slatkih s lica!

(Izuran Alija mrko gleda Sejid-bega, jer zna, da na njega cilja.)

IZURAN ALIJA: Opet sitno krešeš?!

SEJID-BEG: Čelik kremen kreše!!

IZURAN ALIJA: Al' kog' iskra sprži...

OBOJICA: (naglo i izazovno)
... nek se češe!!!

TOPAN-PAŠA: Koljete se ko paščadi dvoje...
Batalite zadjevice svoje!

TURSKI VOJNICI: (u pozadini pjevaju rugalicu) **Hej, poljičke kukavice,**

S dv'je ljevice, bez desnice,
Pripašite pregačice,
Hej, poljičke kukavice!

Tuć ćemo ih kamišima,
Kako patri šišmišima,
Sputati ih kajišima,
Tuć ćemo ih kamišima!

Kao vuci ovce torom,
Sutra ćemo ranom zorom
Pognati vas gorom-dolom,
Kao vuci ovce torom!

Al' ne ljutim oštricama,
Već od sablje koricama,
I ko babe preslicama,
Al' ne ljutim oštricama!

IZURAN ALIJA: (digne se i nazdravlja)
Topan-paša, mila majko naša,
Sve u zdravlje cara padišaha,
A uz izun dina i Alaha!
Sutra ćemo miše istjerati,
Razdijeliti zemlju u begluke,
U begluke i u aganluke,
Pustu raju uz plug pritjerati,
Upornije kocem darivati,
A djevojke među se dijeliti.
Milu ćemo živu uhvatiti,
I tebi je, paša, darovati
Nek se znade, nek se pripovijeda,
Čija vjera zemljom zapovijeda!

(Topan-paša šuti, mrko gleda i odbija dimove.)

SEJID-BEG: (prezirno)
Horjatine, crni Arapine!

Tebi nikad dosta aganluka,
Meni dosta mojega begluka.
Što će paši ljepotica Mila,
Da je ljepša neg' u gori vila,
Kad ga danas nije dočekala.
Već je drugom živo srce dala.

IZURAN ALIJA: (posprdno)
Begoviću, moj gospodičiću,
Begluke je lako naslijediti,
Ali teško na sablji dobiti.
Kad u kavez grličica padne,
Jede s ruke što joj zrno dadne...
Ja ću samac Milu uhvatiti,
Moja vjera, pašina će biti!

SEJID-BEG: (se glasno nasmije)
Ha... ha... ha... ha!

IZURAN ALIJA: (srdito)
Tko se meni ko rđi nasmije,
Nikom, beže, halaliti ne ću!

SEJID-BEG (sliježe nehajno ramenima)
E, to meni ni u bendek nije!
Bijesna kera veže se u vreću...

IZURAN ALIJA: (zajedljivo)
Ker, i manji, grize katkad bolje...

SEJID-BEG: (ponosno)
Arslan s kerom mrzi da se kolje

IZURAN ALIJA: (uzbudljivo) Ej, valahi!...

SEJID-BEG: (naglo) Ej, bilahi!...

TOPAN-PAŠA: (trgne se)
Prestanite! — Pravo zboriš, beže!
Bre, aferim, glasiti junače,
Pa makar me u živo poreže
Od handžara i ljuče i jače.
Što će meni raja i begluci,
Robinjice, zemlja, aganluci,
Kad me ona nije dočekala,
Kad mi nije svoje srce dala?
Ni vjere mi prihvatila nije...
Dvori zjaju pusti, ostavljeni,
Prazni, tvrdi, hladni i kameni,
Kao da se svaki pendžer smije
Mojoj sili, silnom paši — meni!

(Skoči srdito na noge i okrenut prema kući viče:)

Zar nikoga nema u dvorima?

(stanka)

Zar nikoga nema u dvorima?

MILA: (iza scene, izlazeći na vrata terase)
Ima, pašo! — Evo mene, ima!

(MILA stupi na terasu ponosno, svečano odjevena i bogato nakićena. Topan-paša i svi ostali skoče na noge zapanjeni od njene smionosti i ljepote.)

SVI: Ona! — Ona!

IZURAN ALIJA, SEJID-BEG, BIMBAŠA:
Lijepa li je! Divna li je!

I. TURSKI VOJNIK: U kosi joj sunčanica!

IV. TURSKI VOJNIK: A na čelu večernjica!

II. i III. TURSKI VOJNIK, BIMBAŠA:
Zore su joj lice mile
Slatkim mlijekom i šerbetom,
Bijele grudi zakitile
Đul-bisera rukovetom!

IZURAN ALIJA: Obrvice — pijavice!

SEJID-BEG: Medna usta ko ružice!

I. TURSKI VOJNIK: Na rukama mjesečina!

IV. TURSKI VOJNIK: A te oči ko pučina!

IZURAN ALIJA: Trepavice — lastavice!

SEJID-BEG: Stoput ljepša od danice!

II. i III. TURSKI VOJNIK:
Vala ljepša od hurije!

I. i IV. TURSKI VOJNIK:
Kad prozbori, proromori!

BIMBAŠA: Ali da se još nasmije...

SVI: (osim paše) E, bila bi sestra zori!

TOPAN-PAŠA: (mahne rukom i svi umuknu)
Ti, Milo?...

MILA: Ja, paša!
(U daljini se čuje čarkanje.)

TOPAN-PAŠA: Od mene se nisi prestrašila,
I moju si vjeru prihvatila?

MILA: Tvoje vjere nisam prihvatila,
I tebe se nisam prestrašila!
Ko pregori ljubav srca svoga,
Ne boji se na svijetu nikoga.

(Slobodno i ponosno silazi niz stepenice te pristupa k pašinu čadoru.)

II. i III. TURSKI VOJNIK: Zor-djevojka!

IZURAN ALIJA: Arslan-žena!

I. i IV. TURSKI VOJNIK:
Nema joj zamjera...

SEJID-BEG: Ženska glavo, alal li ti vjera!

(Čuje se nešto jače puškaranje)

BIMBAŠA: (pristupi)
Počeli su gorske haramije,
Ujedaju ko šarulje zmije.

TOPAN-PAŠA:
Sejid-beže, pođi k lijevom krilu,
Ti, Alija, u desne padine;
Pripazite da asker ne gine,
Al' na silu udarite silu.

SEJID-BEG: Dobro, paša...

IZURAN ALIJA: Dobro, majko naša!

(Poklone se i odlaze: SEJID-BEG lijevo, a IZURAN ALIJA desno. Bimbaša se povuče u pozadinu.)

TOPAN-PAŠA: Sjedi Milo, na meka dušeka,
Da ti kažem jade srca svoga;
Samo ti mu za bol znadeš lijeka
I pomoći od udesa zloga.
Vidiš, Milo, ni dirnuli nismo
Selâ, kuća, voćke, vinograda.
Kud smo prošli, sve poštedjeli smo,
Kako našli, tako je i sada.
Nije ovo asker ljuti,
Što tamani, pali, guti,
Nije dušman, što smrt nosi,
Nego paša, što te prosi!...
Ti si mi odnijela mir,
Ti blagi smutila san,
Ti nesna unese vir
U noć, a sne u dan...
Što mi je sila i vlast,
Što će mi blago i čast?
Ti si mi jedina strast,
Jedina želja i slast!

MILA: Zašto, pašo? — Otkud? — Čemu?
Ti me nikad ni vidio nisi!

TOPAN-PAŠA: Sjeti se, Milo...

Lane je bilo...
U Splitu bjehu pregovori,
Da primirje se neko stvori
Međ' kuranom i kaur-ajvanom...
Sjećaš li se zgrbljenoga ćate,
Neugledna i ruhom i likom,
Što je skromno došo s poslanikom,
I bacao vreo pogled na te?
Znaš li tko se pod tim ćatom krio?...

MILA: (sine joj)
To... ti si, paša, preobučen bio!?

TOPAN-PAŠA: (naglo i strastveno)
Od onog dana
Nemam mirna sana...
Tvoj lik posvuda sa mnom kroči,
Po crnoj noći, bijelu danu,
I svud me prate tvoje oči,
I svud te vidim željkovanu!
Rastjero sam harem cijeli,
Raspoklanjo pašinice,
Rasprodao u svijet bijeli
Sve kavkaske robinjice.
Uzalud nas adet priječi,
I zaludu vjera smeta:
Sve ću smrvit što me spriječi
I porušit pola svijeta!...
Moj tvrdi grad mi zavi tama
Bez sunca tvojih jasnih zjena,
Ne pozna više sebe sama
Ta ruka tvrda, nesmiljena...
Za tobom samo srce gori,
Za tobom samo čeznu zjene,
Za tobom želja dušu mori,
Zbog tebe život mre!...

(Mila šuti. Spušta se noć zvjezdana i jasna. Sluge postavljaju uokolo goruće baklje. Na planini gore kresovi, a po logoru pale vatre. Iz daljega se čuje pijev vojnika.)

VOJNIK NA STRAŽI: (iza scene)
Niz padine akšam sipi,
Kamen-gora zlatom sinu,
Sunce tone niz pučinu,
Sinje more kipi...

VOJNICI: (iza scene prihvaćaju)
Ej, Ajko, Ajkuno,
Moja željo plaha,
Ja za tobom pogino
Od topla sevdaha!

VOJNIK NA STRAŽI:
Vrh visoke, vrh planine,
Suton budi zvijezde jasne,
Tebe nema, sunce gasne
Živo srce gine...

VOJNICI: Ej, Ajko, Ajkuno,
Moja željo plaha,
Ja za tobom pogino
Od žedna sevdaha!

TOPAN-PAŠA:
Ti, Milo, šutiš, ti ništa ne zboriš!

MILA: (zamišljeno)
Što mogu, paša? — Pa što da zbori
Razum, što srcem vlastitim se bori?!...

VOJNIK NA STRAŽI:
Kroz kovilje i kroz smilje
Noć se spušta tiha, blaga,
A za drugog, za nedraga,
Ode moje milje...

VOJNICI: Ej, Ajko, Ajkuno,
Moja željo plaha,
Ja za tobom pogino
Od pusta sevdaha!

TOPAN-PAŠA:
O, zašto šutnjom dušu moju moriš?!...

MILA: Čuj, dobri paša, zborim ti iskreno.
Ja znadem što je srce izranjeno...
Al' mi smo, pašo, dva suprotna svijeta:
Bez jada zapad istoka ne sreta...

TOPAN-PAŠA:
Što istok, zapad? — Što se tiču žene?
Ljubavi naše? — Silnog paše — mene!...
Vlast ću ti dati, bogastva i časti,
Robinje, sluge, svilu, zlato, moć.
Pred tvoje noge pašaluk će pasti,
I sve što mrdne pod moj mač će poć. —
S mog gordog Sinja pašovat ćeš silna,
U tvojoj ruci bit će mir i boj,
Voli me samo divna i umilna,
Pak i sam paša rob će biti tvoj.
U ovom kršu zar sve propast ne će?
O, dođi sa mnom, raskini taj vez!
Međ ovom rajom kakve tražiš sreće,
Što tvoj je otac? — Tek seljački knez!

MILA: Ja, paša, ne trebam blaga,
Ne trebam silu ni vlast,
Naša sloboda draga
Sav naš je ponos i čast!
Znaj, dobri paša, drugog volim,
Al' tebe bratim, tebe molim:
Ne ruši moje sreće mlade,
Ne trgaj iz mog srca nade,
Poštedi skromna sela ova,
Tu zemlju mojih pradjedova...
Zar vlast se gradi mòrom straha?
Zar čast su sela što se spale?
Zar slava očaj siromaha?
Zar moć su suze djece male?
O, tebi čast je moćnu slavnu,
U borbi proti sebi ravnu,
A ne s tom pustom šakom jàda,
Što već na prvi udar pada.
Jer nek je junak iznad svega,
Ipak je čojstvo iznad njega!

TOPAN-PAŠA: (ustane srdito)
Od mene dakle ti to tražiš?
Tako me hoćeš da ublažiš?
Zato si dakle tu ostala?
Zar zato si me dočekala?
Došla si zato da me moliš,
A drugog ljubiš, drugog voliš!
A meni veliš: idi, prosti,
I glođi, pašo, gole kosti...
Ha!... ha!... ha!... (smije se surovo i bijesno.)
Makar što bilo, bit ćeš moja! —

MILA: Što vrijedi silom ljubav tvoja?

TOPAN-PAŠA: Al' bit ćeš moja!

MILA: Nikad tvoja!

TOPAN-PAŠA:
Robinja ćeš biti robinjice moje!

MILA: Al: moje srce — nikad tvoje!

TOPAN-PAŠA: (bijesno i uzrujano)
E, dobro dakle, ti bit ćeš kriva,

Da sad će ova planuti sela.
Proteći krvlju i voda živa,
Leševim' ključat i gorska vrela! —
Isjeć' ću voćke, vinograde,
Poklati ljude, djecu, žene,
Gorit će šume, sela, zgrade,
Od jare trava će da svene!
Tvom dragom devet zderat ću koža,
Sudit će kolac, oganj i mač.
I ginut starci udarcem noža.
S garišta samo čut će se plač!

MILA: (gordo i uzbuđeno)
Ubijaj, pašo, kolji, davi,
Nek sela gore, krv se lije!
Ne radi tako junak pravi,
Jer junak nikad krvnik nije!
U mom ćeš dragom
Junaka hrabrena srest,
Što srca snagom
Zna smrvit silnika pest!
Pašo, junak budi!...
Ti milostiv budi!...

TOPAN-PAŠA: Nema smilovanja!

MILA: Slušaj, pašo...

TOPAN-PAŠA: Ne!

MILA: Čuj!...

TOPAN-PAŠA: Ne!

(pljesne rukama i zove sluge.)

Hej, sluge, amo! — Brže! — Trkom, kasom!
Ognja! — Krvi! — Suza! — Klanja!

(Sluge prilete i bacaju se ničice pred pobjesnjelim pašom.)

MILA: (zgrabi pašu očajno za ruku)
Ne, dobri pašo, daj pričekaj časom!...

TOPAN-PAŠA: (bijesno gleda, ali otpušta sluge pokretom ruke, a oni nijemo metanišu i povlače se.)
Zbori!

MILA: (zamišljeno se okrene i sva blijeda uzdahne, ali se svladava, i nakon velike unutranje borbe, prozbori.)
Paša, bit ću tvoja!

(U planinama se čuje puškaranje i dozivi.)

TOPAN-PAŠA: Ej, ti živa željo moja!...
Tako meni dina i živoga boga,
Takva si mi draža, srca ognjenoga!
(pljeska rukama.)
Sluge, amo! (Sluge dolete i metanišu.)
Asker počastite,
Rakijom im pljoske napunite;
Neka piju i neka pjevaju,
Paša im je u devetom raju...
A ti, Mujo, darove iznesi,
Da se moja hurija uresi.

(Sluge se povlače, a Mujo donosi iz čadora kutiju. Paša vadi iz kutije divan niz bisera i vješa ga Mili oko vrata.)

Na sablji sam njega zadobio,
Kad sam carsku zemlju porobio.
Neka biser obasja ti lica,
Nek se znade tko je pašinica!...

MILA: Dragi pašo, baš ti hvala...

(U planinama se opet čuje puškaranje.)

TOPAN PAŠA: Hej, bimbaša, amo janjičare,
Nek igraju bojne igre stare,
Nek šenluče i veselje grade
U čast moje pašinice mlade!

BIMBAŠA: (temena pred pašom i vikne u pozadinu.)
Janjičari potecite,
Bojne igre zametnite!

(Na scenu dotrči grupa janjičara u bojnoj opremi, pokloni se pred Milom i pašom i pleše bojnu igru s handžarima: BALET.)

TOPAN-PAŠA: (kad se svrši ples razdragan se digne.)
Bre, aferim, sivi sokolovi,
Lako meni kod takvih junaka...

(Grupa janjičara se pokloni i povuče.)

BIMBAŠA: (javlja)
Evo, paša, od vojske ulaka!
(Čuje se puškaranje i dozive)

TURSKI ULAK: (dolazi trkom)
Svijetli paša, bezi poručuju,
Da kaurske psine ne miruju,
I da žurno džebane trebamo...

TOPAN-PAŠA (srdit što ga prekida u zabavi.)
Sikter, čekaj tamo! (Ulak se povlači.)
(Čuje se puškaranje i dozivi)

MILA: Dragi pašo, viknut ću do dvora
Kolumbatu, sluzi svome,
Nek se penje do Mosora,
Da poruči ocu mome,
Nek mu reče: Mila je ostala,
Jer je paši svoje srce dala...

TOPAN-PAŠA (radosno)
Ajd' dojavi prosce i svatove,
(Ironički.) **Podaj vuku, nek nosi poruku!**
(Čuje se puškaranje i dozivi)

MILA: (zove prema dvoru.)
Kolumbate, brzo — čekam na te!
Kolumbate — sađi, Kolumbate!

KOLUMBAT: (se odziva iz dvora.)
Evo mene, Milo, moje milo!

(KOLUMBAT silazi niz stepenice i pristupa k Mili.)

MILA: (teško)
Kolumbate! — Hvataj se planina...
Ocu reci: — Jednoć Mila bila...
Ali sada — pašinica mlada...

KOLUMBAT: (se preneražen hvata za glavu.)
Milo! Dijete! — Za Turčina?!
Za Turčina, našeg dušmanina?!

TOPAN-PAŠA: Šut', kaure, kaursko kopile!
Jutros sam ti glavu oprostio,
Al' bi sada prošo naopako,
Živa bih te na kolac nabio
Kao jare, da ti nije Mile.

KOLUMBAT: (ponosno)
Kod nas, pašo, umire se lako!

MILA: Nemoj, paša...

TOPAN-PAŠA: (zove) **Ovamo, bimbaša!**

(Dok paša daje bimbaši nalog, da provede kroz vojsku Kolumbata, Mila se približi Kolumbatu s posve drugim izrazom lica i gotovo mu šapće.)

TOPAN-PAŠA: (bimbaši)
Nek provedu ovu budalinu
Kroz redove psima u planinu,
Nek ta gnjida nestane mi s vida,
Jer inače ode pod ledinu.
MILA: (Kolumbatu)
Kada lagum plane... nek navale...
I ko orli na Turke se svale...
Zbogom svima!... Hiti i poteci...
Pozdravi mi oca... dragom reci...
Nema druge... potrebna je žrtva...
Njegova sam Mila... pa i mrtva...
(nastavlja glasno, da i paša čuje)
Reci: neka borbu obustave,
Neka zalud ne pogube glave,
Jer ja s pašom idem svoje volje.
— Za sve tako bit će bolje...
TOPAN-PAŠA: (Kolumbatu)
Nosi mi se, pašče, sa očiju,
Da ti handžar ne dohvati šiju!
KOLUMBAT: (mirno i ponosno držeći ruku na handžaru)
Je l' za glavu, tu je na ramenu,
Al ne džabe, nego u zamjenu.
Je l' za pašče, podreponja laje,
Al' ne kurjak, što pred risa staje.
Je l' do prijetnje, zalud se razmaha
Prijeteć' onom, koj' ne pozna straha!
(Kolumbat ljubi Mili ruke sa suzama u očima.)
Zbogom Milo... sve ti sretno bilo!
(KOLUMBAT okrene paši leđa i ponosno odlazi a bimbaša ga predaje vojničkoj pratnji.) (Čuje se puškaranje.)
MILA: (s uzdahom)
Eto, paša, sad povratka nema!
Eto, sudba poveza nas nijema...
TOPAN:PAŠA: (radosno joj ide u susret)
Ti se ne boj, pašinice mila,
Svi su sada puti izravnani,
Ljubav k sreći rastvori nam krila.
Čekaju nas dvori raspjevani.
Čeka sreća, radosti i časti,
Ljubav naša, mladost i ljepota,
Gordost sile, ponositost vlasti,
Cvatni dženet do konca života...
Sutra će nam ljepši dan da sine...
MILA: (značajno)
Sve je, pašo, u ruci sudbine!...
(Čuju se bojni dozivi.) (Mila prilazi lagano k čadoru, paša je slijedi.)
IZURAN ALIJA: (dolazi naglo s desna)
Svijetli pašo, tako ti Alaha,
Šalji vojsci olova i praha:
Ako nama ne stigne džebana,
Može, pašo, da bude šejtana.
TOPAN-PAŠA: Bre, što si se užurbao tako!
Nisi li se u Sinju hvalio
Da bi sve ih samac isjekao.
S tupom sabljom, kao pilad lako?
SEJID-BEG: (dolazi srdit s lijeva)
Aman, pašo nesta nam džebana,
Izgibosmo, dopadosmo rana,
A ti sjediš s curom pod čadorom...
Zar te nije zazor i sramota?!

TOPAN-PAŠA: (plane)
Bre, prestani takovim govorom,
Jer te može stajati života!
SEJID-BEG: (sliježe nehajno ramenima)
Moja glava — jabuka zelena!
Pazi vojsku, za ašik vremena!...
(Nastaje zategnutost. Tišina u daljini, prestalo je puškaranje. Mila, kao da je vrijeđa taj govor, prilazi k vatri i gleda u nju blijeda, ali odlučna. Topan-paša sijeva očima ali uviđa da nije u pravu.)
TOPAN-PAŠA: (mračno) **Znajte! —**
Od Mile im sad stiglo poslanje,
Da ćemo im poštedjeti sela.
IZURAN ALIJA:
Bit će paščad sretna i vesela!
SEJID-BEG: I mogu se, vala, da vesele...
IZURAN ALIJA:
Ej, puknut će pusta smijurina...
SEJID-BEG: Smijat će se čitava krajina...
IZURAN ALIJA:
Što ostasmo bez roblja, bez plijena...
SEJID-BEG: Kao da smo vojska potučena!
TOPAN-PAŠA: Ko se samo drzne i nasmije,
Teško njemu...
SEJID-BEG: Pašo, nitko nije
Još umako od smrti i smijeha!...
TOPAN-PAŠA: (mrko)
Dobro! — Mora biti, pa nek bude!...
Nešto kuća, elem zapalite,
Porobite što u selim osta
I međ' vojsku u plijen razdijelite,
Neka budu zadovoljne lude!
IZURAN ALIJA: Malo, pašo...
SEJID-BEG: Ne će biti dosta...
MILA: (skoči)
Ne, ne, pašo! — Ti obeća meni,
Da domovi bit će pošteđeni.
Kamo riječ ti, kamo obećanje?...
IZURAN ALIJA:
Obećanje — ludom radovanje!
TOPAN-PAŠA: (srdito Izuran Aliji)
Šuti! — Dosta!
TOPAN-PAŠA: (Mili) **Pa što će se zbiti**
Ako planu dva ušljiva sela!?
MILA: (vrisne)
To nikada! — To ne može biti!
Od sramote živjet ne bi htjela!
TOPAN-PAŠA: Kad se mora nema razgovora!
MILA: A riječ dana, čast je zapisana!
IZURAN ALIJA: Paša reko...
SEJID-BEG: (pomalo zlobno)
... paša i poreko!
MILA: (oštro) **U nevjere nema dakle vjere!**
TOPAN-PAŠA (vrlo srdito)
Tko mi brani, da sva redom sela
Ne pretvorim u hrpe pepela?!
MILA: (silno) **Ne ćeš, paša!**
TOPAN-PAŠA: Hoću!
MILA: Ne ćeš, velim!
U nas smrti nitko se ne boji!
SEJID-BEG: (izazovno) **Pašinica!...**
IZURAN ALIJA: (zlobno)
... paši zakon kroji...
TOPAN-PAŠA:
Tko da spriječi, to vidjeti želim?!

MILA: Je li, paša, to posljednja tvoja?...
TOPAN-PAŠA:
Alaha mi, to posljednja moja!

(Odlučno i bijesno) **Hej, bimbaša!**

BIMBAŠA: (prilazi) **Svijetli paša!**
TOPAN-PAŠA:
Ajd' džebanu vojsci razdijelite!
Ne bojte se, ne će pući bruka,
Ne će vojska poći praznoruka...
Porobite, sela zapalite!

(TURSKI VOJNICI stanu, ispod starog bora nedaleko pašina šatora, pripremati i rastvarati vreće i burad s barutom, te dijele prah i olovo da se otpremi vojsci.)

TOPAN-PAŠA: (Mili sarkastično)
Pamti, Milo, sad si pašinica,
Ponosna ćeš s nama poći lica...

(Izazovno, zapovijedajući.)

Ideš, Milo!... Poći moraš!...
MILA: (u svojoj velikoj odluci kao preobražena) **Aj ....!**
Idem s vama... idem, paša...
Al' ostat će zemlja naša!...

(zgrabi goruću baklju i podigne je u vis.)

Živim ognjem svijetlim pute,
Uzmaknut će pred njim tama,
Ne strašim se sudbe krute...
Idem, pašo... idem s vama!
TOPAN-PAŠA: **Pravo, Milo!**
MILA: **S ovom glavnjom ognja čista,**
Što ko naša srca gori,
Nek nad nama sjaji, blista
Žrtven plamen novoj zori.
TOPAN-PAŠA: **Primiri se!**
IZURAN ALIJA: **Što govori?**
SEJID-BEG: **Što to zbori?**
MILA: **Nek nas sapnu lancim grubim,**
I neka se nebo slama,
Zemljo moja, ja te ljubim...
Idem, pašo... idem s vama!
TOPAN-PAŠA: **Tako, Milo!**
MILA: (podižući obim rukama glavnju nad svojom glavom.)
Vatro spasa! — Vatro sveta!
Žrtvom mladog srca moga,
Snagom silnog ognja svoga,
Dušmanina sažgi kleta!
TOPAN-PAŠA: **Moraš snage smoć'!**
Moraš, moraš poć'!
MILA: **Ja ću poći, al' ne sama,**
Idem, pašo, skupa s vama...
Ali u smrt!!!... (krikne) **Ah!...**

(Mila zavitla gorućom bakljom. Turci, već ranije uznemireni njenim čudnim riječima, hoće da skoče, ali ona u velikom luku baci goruću glavnju, mimo prenerаženih Turaka, među barut pod starim borom. Odjekne strahovita eksplozija, digne se u vis veliki crveni plamen i sve se zavije u crni dim. Začuje se vrisak i zapomaganje Turaka.)

Spušta se posebna prozirna zavjesa (veo), koja zaklanja scenu.

II. INTERMEZZO

(Iz daljine se čuje bojni poklik i bojna pjesma Poljičana, koji navaljuju na iznenađene i obezglavljene Turke. Turci bježe, zahvaćeni panikom. Odjekuje ratna vika, orljanje kamenja, zveket oružja i pucnjava, što se sve više približava. Čuje se jauk poraženih Turaka, koje Poljičani nagone u ponore. Muzika prikazuje bitku,)

GLAS PETRA: (iz daljine) **Hej, tko je vitez!**
GLAS KOLUMBATA: **Hej, tko je vitez!**
GLASOVI NARODA: (Poljičana)
Hej tko je vitez, hej!
Gon' zlotvore u ponore,
Sinak tko je zemlje svoje!
Niz planine, niz urvine!
Za slobodu sad se gine!
GLAS PETRA I JURE: **Hej, tko je vitez!**
GLAS KNEZA I KOLUMBATA:
Hej, tko je vitez!
GLASOVI NARODA: **Hej, tko je vitez, hej!**
Goni vraga s kućnog praga,
Ruši stijenje i kamenje!
Niz planine, niz urvine,
Za slobodu sad se gine!
Hej, tko je hrabren junak, hej!
Udri! — Udri!
Satri! — Satri!
GLASOVI TURAKA: **Aman! — Aman!**
Medet! — Medet!
GLASOVI NARODA: **Gon' zlotvore u ponore,**
Niz planine, niz urvine,
Za slobodu, hej!
(pobjednički kliču) **Haj! — Haj! — Haj!**

Diže se posebna zavjesa (veo), što je zaklanjala scenu.

(Scena je opustošena od eksplozije baruta: dvor je oštećen, stabla, a naročito stari bor, pokidana, polomljena i ofurena, čadori uništeni i oboreni. Naokolo, u lijevoj pozadini, leševi poginulih Turaka. Mila leži smrtno ranjena na stubama dvora, sva krvava, u uništenom ruhu. U pozadini bježi posljednja grupa poraženih Turaka. Prvo praskozorje.)

NAROD: (Poljičani i Poljičanke iza scene)
Evo zore, iznad gore,
Mrak se ruši u ponore!
Iz krvavih naših rana
Evo dana željkovana!
Bog-Davor u dol pogleda,
I kliče s gore: Pobjeda!
(Pjesma se čuje nešto bliže.)
Zora sinu, tama minu,
Dušman pada niz urvinu,
A dodole kolo vode:
Evo dana i slobode!
Bog-Davor u dol pogleda,
I kliče s gore: Pobjeda!

(Narod se pojavi na padinama pjevajući. Muško i žensko, staro i mlado, svi su oružani puškama i kuburama, sabljama i jataganima, vilama i kosama. Među njima je

PETAR, s golom sabljom u desnici, stari KNEZ, JURE s barjakom i KOLUMBAT s handžarom u ruci.)

Krv se lije, barjak vije,
S gore slaze davorije!
Ej, davori, zemljo mila,
Svud sloboda širi krila!
Bog-Davor u dol pogleda,
I kliče s gore: Pobjeda!

(Sav NAROD zaustavi se na obroncima padina.)

PETAR: (zove s padine)
Mile!... Mile moja, gdje si?!
KNEZ: Gdje si, kćeri moja?!
JURE: Gdje si, sestro mila?!
KOLUMBAT: Da mi nisi, dijete poginula?!
NAROD:
Gdje si, Mile? — Gdje si Mile naša?!...
S tvoje ruke kleti pade paša!
Jesi l' živa, diko našeg roda?
Evo tebi dolazi sloboda!...

Svi se u jednom naletu spuštaju niz padinu na scenu, predvođeni od PETRA.)

NAROD: (ugledavši Milu kako leži na stubama dvora) **O, jao! — Mile naša!...**

KNEZ: Kćeri!...
KOLUMBAT: Dijete!...
NAROD: (šaptom) **Mrtva! . . . Mrtva! . . .**
Avaj, grozna žrtva!...
PETAR: (krikne i baci sablju)
Mile!... Mile moja!...

(Klekne do Mile i klečeći je pridigne na svoje krilo.)

Milo moje, drago moje,
Nemoj, drago, umirati...
PETAR: Daj otvori oči svoje,
Za tvoj život svoj ću dati,
Mila Milo, srce moje!...
KNEZ: (koga slomljena pridržava Kolumbat)
O, bez tebe, kćeri-sine,
I moj će da život mine,
Jedinice, uzdanice!
JURE: Sva nam radost ode s tobom,
Zamrači nam sreću grobom...
KOLUMBAT: Milo, naša mučenice!...

NAROD: (okupljen oko Mile, koju Petar klečeći drži na svom krilu.)

Milo, sestro — sreća tu je,
Da te mladu obraduje...
Ne daj, da te tama svlada,
Nemoj mrijeti tako mlada...
PETAR: Ne tamni mi, sunčanice,
Mila moja vjerenice,
Tekar si me obasjala,
I već si mi venut stala,
Moj uzore rumen-zore!
Što će meni slava pusta,
Što će meni mladost moja,
Ako svenu tvoja usta,
Ako zgasne mladost tvoja!
Počuj dragog, što te moli,
Počuj srce, što te voli...
Ti si život, ti si nada,
Ti si moja ljubav mlada,
Srećo moja, raju moj...

(Mila, smrtno ranjena, krvava i slomljena, lagano uzdahne i rastvara oči.)

NAROD: Živa?... Živa!... Mrtva nije...
Još joj srce bije...

MILA: (šaptom) **Petre... oče... naši... mili...**
Pobijedili... pobijedili!...
O, teško je mrijeti sada,
Tako sretna, tako mlada...
O, teško je život dati
Kad se sreća vrati... (zagrcne se i klone)
Zbogom, oče, dobri, blagi!...
Zaručniče, zbogom, dragi!...
Ne lij za mnom gorke suze,
Što nas teška sudba stiže,
Što ti krutom rukom uze
Srce, što te silno voli,
O, stisni me k sebi bliže...
O, ne daj me... mrijeti boli...

(trgne se i posljednjom snagom uspravi)

MILA: Ja ne žalim sreću, radost!
Ja ne žalim svoju mladost!
Za slobodu zemlje ove
Treba znati umirati,
Da se žive u vjekove...
Života mi nije žao
Kad je kleti silnik pao,
Kad slobodan je zavičaj,
Moj rodni kraj!...

(Naglo klone, sruši se i izdahne.)

KNEZ: Kćeri moja!...
PETAR: Mile moja!...
KOLUMBAT: Dijete! — Dijete moje!...
NAROD: Jao, Milo, naša miljenice,
Jao, Milo, naša mučenice!
S koljena ti osta na koljena
Časno ime, dična uspomena.

(nariču kleknuvši oko mrtve Mile)

ŽENE I DJEVOJKE: U dan slave i radosti,
Dan žalosti...
Uvenula cvatna grana,
Jorgovana,
Samac osta zelen-bore,
Na vrh gore,
I za tobom tužan vene,
Naš nevene!
Ti za svoju zemlju pade,
Život dade,
I žrtvova ljubav mladu,
Sreću, nadu!
Za dom mili žrtvova se,
Da nas spase,
Al' osvjetla bajno lice,
Zatočnice!

PETAR: (bolno i uzvišeno)

Mrtva pade — ljubav moja —
Sunčanica — mučenica,
Da iz strašnog uzdigne se boja
Zemlja naša — pobjednica!...

(Sunce je granulo. Svi polagano ustaju.)

SVI: (punim zanosom.)

O, zemljo naša, ljubljena i draga,
U teškoj borbi zavoljena žarko,
Ti do slobode nemaš drugog blaga,
A tvoj je ponos naše sunce jarko!
O, zemljo naša, mučenice sveta!
O, gorda hridi, raskrsnice svijeta!
O, rodna grudo, majko puka svog!
O, zemljo naša — nek te čuva bog!...

(Sunce je u punom jutarnjem sjaju. Iz daljine se čuju pobjednička zvona.)

Zastor se lagano spušta

KONAC

RJEČNIK TURSKIH RIJEČI

adet — običaj, **aferim** — evala, uopće povlađivanje, **aganluk** — aginsko dobro, **ajan** — odličniji Turčin, turski starješina, **ajvan (hajvan)** — živinče, stoka, **akšam** — večer, sumrak, **arslan** — lav, **asker** — vojska, vojnik,

baša — odličniji Turčin, a tako su nazivali i janjičare, pak i ostale Turke, kao neku vrst plemića, **bataliti** — ostaviti, napustiti, **beškot** — kruh dva puta pečen, tal. biscotto, **bilahi** — bogami!, **bimbaša** — zapovjednik nad hiljadom turskih vojnika (major), **burma** — prsten,

ćata — pisar,

din — vjera, **džebana** — ono što vojsci treba u ratu, kao prah i olovo, a i hrana, **dženet** — raj, **đul** — ruža,

elem — dakle,

hak (doći haka) — podavanje, doći do glave, **horjatin** — hulja, ništarija, prostak, **hurija** — rajska djevojka,

ićindija — poziv na večernju molitvu. (U ratu se ićindija ne mora klanjati, nego se može kasnije nadoklanjati.), **izun** — dopuštenje,

kaur (kaurin, kaurčad) — nevjernik, nevjernici, **kavez** — krletka, **ker** — pas, **krmak** — prase,

meraklija — onaj koji voli dobre stvari, naročito dobro jelo i piće, **metanisati** — po turski pozdravljati, rukom dodirnuvši srce, usta i čelo, **mezevo** — polje, bojno polje, bojno popriště,

nargila — sprava za pušenje, **neimar** — graditelj,

ordija — vojska

saruk — čalma, **sejsana** — tovarni konji, komora, **sevdah** — ljubav, **sikter** — izgubi se! odstrani se! (grubo),

šenluk, šenlučiti — veselje, bučno se veseliti, **šerbet** — medovina,

temenati — vojnički pozdraviti,

ulak — vjesnik, kurir,
valahi, vala — bogami!

»Kazališne vijesti« izdaje Sindikalna podružnica Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. / Za izdavača odgovara Mirko Božić, direktor drame. Odgovorni urednik Dr. Drago Rubin. / Administracija i redakcija: Hrvatsko narodno kazalište, Zagreb, Trg Maršala Tita. — Tisak Hrvatske seljačke tiskare, Zagreb, Frankopanska ulica 12.

O KOMPOZITORU

Jakov Gotovac, dirigent Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, proslavio se s operom »Ero s onoga svijeta«, koja je u Zagrebu izvedena 170 puta. Izvode je sva operna kazališta u domovini, a u inozemstvu se dosad, prevedena u sedam jezika, pojavila na mnogim operama i postigla svagdje veliki uspjeh. Poslije »Dubravke«, »Morane«, »Ere s onoga svijeta«, »Kamenika« — »Mila Gojsalića« je peto muzičko scensko djelo Jakova Gotovca.

Osim ovih djela imale su uspjeha njegove kompozicije za orkestar, zatim vokalno instrumentalna djela, pjesme uz klavir, zborovi. Potpun pregled Gotovčeva stvaranja i prikaz njegova lika i popis svih njegovih skladbi objavile su »Kazališne vijesti« uz libreto »Era« u broju 7—8 prošle godine.

O PISCU LIBRETA

Danko Angjelinović, književnik, rodio se 13. IV. 1891. u Makarskoj. Obitelj mu potječe s otoka Hvara. Djetinjstvo je proveo u Makarskoj, na otoku Hvaru, u Sinju i Splitu. Srednju školu svršio u Splitu, pravni fakultet u Zagrebu. Već se u drugom razredu srednje škole javio u đačkim listovima, a kao učenik šestog razreda javio se i u književnim listovima. Kao student surađuje u »Mladoj Hrvatskoj« i u »Vihoru«, »Književnom Jugu« i dr., a 1919. god. izdaje prvu zbirku pjesama »Galebovi«. Redaju se knjige pjesama »Latice« i »Jutarnja zvona«, zbirke novela »Sinovi zemlje« i »Nad vodama pod gorama«, aktovka »Slijepci«, romani »Bolovi zemlje« i »Moj Dren«.

Između dva rata bio je advokat u Zagrebu. Bio je proganjan i zatvaran u prvom i drugom svjetskom ratu. U drugom ratu, zatvaran od fašista, prošao je 13 tamnica i bio godinu i po u dva talijanska logora. Dva put je iz tih logora bježao i konačno se uspio probiti kroz njemačku frontu u Calabriji i bio ranjen. Kad je ozdravio, priključio se NOV.

Poslije rata bavi se isključivo književnim radom. U nakladi »Zore« objavljeni su prijevodi s engleskoga Shakespeareovih »Soneta« i »Venus i Adonis«, a sada za istu nakladu prevodi s talijanskoga »Bijesnog Orlanda«, a kad završi tim velikim radom, a to će biti krajem godine, pripremit će za štampu svoje novele, pjesme i romane.

S Gotovcem je surađivao niz godina, a ovaj libreto (prvi put objavljen u »Sceni«) izlazi sada potpuno usklađen s opernom izvedbom u Zagrebu.

• • •

Libreto je štampan povodom prve izvedbe u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu 18. V. 1952. Sve glavne uloge uvježbane su u dvije podjele. Naslovnu ulogu pjeva Marijana Radev ili Nada Putar. Petra Kulišića nastudirali su Josip Gostić i Noni Žunec, Topan-pašu Ante Marušić i Ivan Francl, Ivana Gojsalića pjevaju Dragutin Bernardić i Aleksandar Griff, Kolumbata Josip Križaj i Tomislav Neralić, Jure Kulišić: Milivoj Kučić, Ljubiša Martinović, glasnik: Zvonimir Oblak i Ivo Jelinčić, Sejid-beg: Zvonimir Stopić i Pajo Grba, Alija-bej: Franjo Paulik, Milan Šepec, Bimbaša: Gregor Radev, Dragutin Krelius, Mujezin: Stjepan Šajfar.

Guslara recitira Emil Kutijaro ili Ivo Pajić.

Operom dirigira sam kompozitor ili Ino Perišić. Djelo je režirao Tito Strozzi; inscenacije i kostimi od prof. Ljube Babića, a plesove je uvježbala Margarita Froman; baletni solisti su Nevenka Biđin, Milko Šparenblek, Frane Jelinčić ili Ladislav Sertić.